

Соната для закіптюженого рояля, пробитого снайперами

Євген Нищук, якого назвали голосом Майдану, згадує: «Майдан – поняття не географічне. Це стан української бунтівної душі, височенний рівень громадянської свідомості й гідності.

Та була на ньому – і першому, Помаранчевому, і другому – одна вельми важлива для цього феноменального явища точка. Таки географічна й фізична.

Сцена Майдану. Свого роду – вуста повстання, яке слушно нарекли Революцією гідності.

Із цих вуст лунали голоси вершників революції – сотників і рядових Самооборони, авторитетних інтелектуалів і політиків, святих отців і музик, неслабодухих мешканців наметів».

Ну, а диригентом такого багатоголосся, чи, як «офіційно» це називається, модератором виступів зі сцени був голос-заспівувач обох Майданів, заслужений артист України Євген НИЩУК.

Ця по-життєвському скромна, але творчо щедра людина стала водночас обличчям не лише Майдану, а й сьогоденної України.

46

– Пане Євгене, коли, на вашу думку, настала перемога Майдану?

– З філософського погляду – з першої ж хвилини. А з історичного – коли стало відомо, що втік Янукович з його поплічниками. Тоді Україна й весь цивілізований світ збагнули: це кінець злодійського режиму.

Утім, тріумфувати, веселитися не випадало, бо по Майдану ще прицільно стріляли і з вулиці Інститутської приносили нових і нових героїв Небесної сотні...

І все ж – перемога. Однак душу оступили таке... спустошення, втома, сум'яття... Думка: ми вистояли, ми їх вигнали. Але ж, Господи, якою ціною!..

Вирішальною була пізня ніч із 18 на 19 лютого. Питання стояло так: або ми їх, або вони нас. Загроза щодо всіх майданівців була дуже вели-

ка. Уже й телевізійні камери, й пульти, котрі посилали різні зображення на екрани, позабирали, залишилося трохи техніки для посилення звуку, якою я користувався. У тому пеклі посеред ночі я то просив через мікрофон, щоб щось палили, шини підносили, то казав, що вже їдуть беркутівські автобуси... Приїхали три автобуси, у кожному по двадцять п'ять чоловік.

Був тоді й такий важливий момент, що вплинув на перебіг подій. Біля монумента засновникам Києва «Беркут» спробував прорватися крізь лави Самооборони, і наші розвернулися, щоб відступати, але я насмілювався крикнути: «Повернутися обличчям! Хлопці ззаду, підтримайте!». Наші розвернулися, а беркутівці зупинилися. Наші самими патиками відігнали знічений «Беркут», який не чекав

такого спротиву. Це теж був момент певного злому на нашу користь.

– У театрах «Мушля» та «Сузір'я» ви граєте у виставах за творами Миколи Вінграновського. Чи відлунювали його поезії, надто ті, де звучить дума про долю українського народу, у вашій свідомості на Майдані? Адже перед вами була така величезна аудиторія, коли здається: ось він, увесь український люд.

– Високі думи, поетичні строфи про народ (не лише Вінграновського, а й інших великих співців) і відлунювали у свідомості, і, головне, стали наочною реальністю. Про це на Майдані говорили і Євген Сверстюк, і Олесь Шевченко, і Йосиф Зісельс та інші дисиденти, борці за права народу і людини. Вони щас-

Майдан. 1 грудня 2013 року

ливі були, що з'явилося таке чудове покоління українців.

Я читав зі сцени революції, наприклад, такий вірш Вінграновського:

*Ні! Цей народ із крові і землі
Я не віддам нікому і нізачо!
Він мій, він я, він – світ в моїм чолі,
Тому життя його і імення непропащі.
Ви чуєте? Це мій народ – як сіль,
Як хрест і плоть мого життя і віку,
І тому доля моя, щастя, біль
Йому належать звiку і довіку!
У битві долі, політик і систем
Мої набої – у його гарматах.
Я не слуга його, я – син його на катах,
Я – син зорі його, що з Кобзаря росте...*

І т. д. Читав це на одному з віч, і мене запитували: це тут хтось написав? Я пояснював, що це написано не сьогодні, це вже наша золота класика.

– Пане Євгене, участь у подіях Майдану була для вас, напевно, і самовираженням, і самопізнанням, а також пізнанням нових реальностей...

– Що я передусім пізнав... Те, що маємо два світи, два світогляди (які позначаються й нині на війні на Сході держави), – це наслідок тривалого пригнічення культури в Україні.

Майдан побачив перед собою стіну – плече в плече озброєні біороботи, до яких волаєш: «Ви маєте служити українському народу, ви йому присягалися, йому, а не тим генералам, які штовхають вас на злочинні дії! Невже ви не знаєте правди?». Але то був кам'яний мур, пробити який годі. Бо підбирали відповідні «кадри» й працювали з ними так, щоб за потреби це був мур нерозуміння, бездушності, жорстокості, котрий ні на що не зглянувся би – ні на те, що там жінки, діти, лікарі, священики...

А ось тут – світ із таким моральним і духовним потенціалом, який і є справжньою Україною. О, як чудово себе показала молодь – у флешмобах

(і красивих, і високодуховних), у волонтерстві, у мистецтві, малюванні, музиці! У Європі я розповідав, наприклад, про легендарний рояль на Майдані; вибухають гранати, свистять кулі, а хлопчина грає прекрасну, вічну музику Бетховена... Приклади, котрі я наводив, викликали буквально шок, зачудування: яка дивовижна країна, які одухотворені люди, невже таке може бути?!

По цих зворушливих словах Є. Нищука авторові запроглось покласти до схололих ніг хлопців Небесної сотні таку строфу:

*І я кажу до снайпера-іуди:
На примітивній балалайці балалай.
Вогонь, недолюдку! Вогонь! –
у мої груди.
А в груди фортеп'яно –
Не стріляй.*

ю. п.

...Безперечно, ми переживаємо дуже складні часи, війну. На цьому грають лукаві: а нумо влаштуємо третій Майдан чи ще щось деструктивне... Ні, потрібно згуртовано зупинити потужного зовнішнього ворога, який дуже прагне, щоб у нас були безлад, розчарування й нівеляція досягнень Революції гідності.

– Пане Євгене, чи були провокації проти сцени Майдану, проти вас на сцені й поза нею?

– Від самого початку, від 21 листопада, а надто від 1 грудня, коли я їхав на, жартома кажучи, «броньовичку» й координував похід мільйонної колони від парку Т. Шевченка до майдану Незалежності, я здогадувався, що моя персона в певних кабінетах досліджувалася. Мовляв, що за один? Ану до чорних списків його! Далі коїлося всяке: міліцейські намагання штурмувати Майдан, «діяльність» тітушок, викрадення людей, побиття... Тож я намагався поводитись обачно, дуже рідко перебував удома, а здебільшо-

го в друзів або залишався в периметрі Майдану, скажімо, ночував у Будинку профспілок чи в наметі позаду сцени.

Напевно, завдяки цій обережності я уникнув фізичної розправи. Ще додам: коли на руках, на грудях з'являлися характерні лазерні промінчики для прицілювання, то я за порадою досвідчених людей жвавіше рухався, щоб важче було в мене поцілити. Водночас я не маю сумнівів, що досвідчений снайпер може вразити й вельми прудку ціль... Певно, берегла мене й відомість: сцену щодня показувала телевізія в усьому світі, тож застрелити ось цю людину з мікрофоном означало б спричинити надто голосний скандал. А втім, не знаю, це лише мої припущення...

Протягом трьох «майданних» місяців мені надходили приблизно такі есеєми: «А ти подумай, що будет потом... Власть ведь не изменится, а что будет у тебя с творческой деятельностью?..» І т. д. Це були «лагідні» погрози, а вже від 18 лютого почали сипатися на телефон повідомлення децю іншого характеру, з нецензурними словами: мовляв, «тобі... капець».

Ніхто не знав, чим усе могло закінчитися, ніхто (зокрема і я) не думав про те, що внаслідок перемоги отримає якісь «дивіденди». Ми просто... стояли до кінця.

Тим часом події розвивалися вельми швидко. 20-го хлопці понесли вперед, на снайперів – уже й звуки зі сцени туди не долинали. Зламалася влада, повтікали головні «слуги народу». 23-го ситуація була дорізно іншою.

– У нашій історії – два Майдани. Помаранчевий, який був повстанням у нечуваній формі – формі карнавалу, радісного, пісенного... І другий: із Небесною сотнею, випаленими кварталами, чорним небом і землею... Чи були у вас під час другого моменту жаху й розпачу: ось утекти б кудись із цього пекла?..

– Бувало страшно. Коли нас штурмував «Беркут». Хоч опісля приходило розуміння, що легше бути присутнім там, ніж відсиджуватися десь у затишку.

Тяжким було очікування, гнітили довгі паузи між активними діями. Ми всі там не хотіли просто «стояти на Майдані», прагнули щось робити, брати штурмом «ворожі території». Але ж не можна було сліпо, нескоординовано лізти на рожен. Нелегко було брати себе в руки, стримувати і свої, і всього товариства поривання до дій, які в певні моменти могли закінчитися провалом, нелегко було відкидати думку: коли тих дій Майдан не робить, то візьму й махну на все рукою й піду собі геть. Нічого такого я не міг собі дозволити, бо усвідлював колосальну відповідальність, покладену на Майдан і на мене особисто...

– Чи хтось керував вами, інструкував? Чи «голос Майдану» мав над собою начальника, або, по-театральному кажучи, «худрука», режисера, директора? А чи славнозвісна самоорганізованість кожної клітинки Майдану була притаманна й вашій ролі?

– Хоч би що там хто говорив, я себе почував досить самостійно. Не належав до жодної політичної сили, тож люди сприймали мене без недовіри. Це не означає, що я проти всіх партій та об'єднань.

– Наприклад, Парубій не давав вам директив?

– Ні. Але ми зустрічалися й радилися – наприклад, буде на нас атака чи ні. Якщо була інформація чи ознаки загрози штурму, Парубій радив: «Ти не сій паніку, а м'яко підготуй громаду, щоб ліпше сьогодні не було школярів. Обережно поясни, щоб залишалися ті, які в добрій фізичній формі» тощо. У такому дусі я спілкувався з Парубієм і не лише з ним.

Коли планувалося чергове віче, обговорював із авторитетними організаторами, умовно кажучи, план (приблизний!) мітингу, послідовність виступів. А взагалі віче проходили як марафон обміну думками. Надавалося чимало часу (особливо попер-

вах, коли ще не було великих втрат) музикантам, котрі не мали змоги виступати на головних сценах, – кажу про музику протесту, рок, живу й автентичну музику, традиційні обрядові дійства, які були особливо доречні в різдвяно-новорічний період.

Особливо всіх позитивно вразило, коли ми дали змогу виступати зі сцени Майдану невідомим, але талановитим колективам із Дніпропетровська, Харкова, Одеси, а ці гурти, у свою чергу, були щасливі, що виступають перед такими величезними аудиторіями.

Ви маєте рацію, Помаранчевий Майдан був радісним фестивалем. Але там превалювала партійно-по-

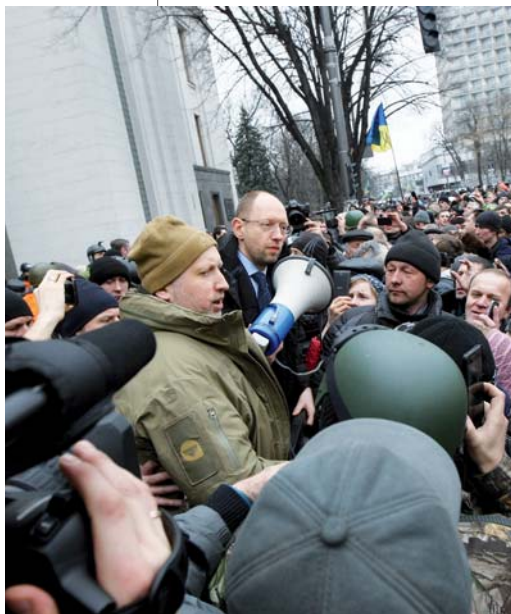
48

Тарас РОМАНЮК,
Микола БІЛОКОПИТОВ (фото)

Борімося –

Минає рік після розстрілів на Майдані та втечі Януковича. Щоправда, з лютого минулого року рахувати час звичними днями, місяцями, роками не зовсім правильно, бо відтоді в історії України й світу закарбувалося стільки подій, скільки не сталося протягом усіх 23 років української незалежності.

літична складова. А під час другого Майдану домінував соціальний та державницький зміст, скрізь були синьо-жовті знамена, а головною піснею – гімн України, який став до болю рідним кожному після тих подій...

– Водночас Майдан не був лише чимось серйозним, героїчним і трагічним. Не обходилося й без усмішки, жартів?

– Звісно. Скажімо, ми раз у раз відряджали колони людей пікетувати різні установи. Одного разу кількатисячну колону помилково спрямували до суду, але... не до того. Люди повернулись і сказали, що там нічого очікуваного не відбувається...

Довелося мені віджартовуватися: мовляв, для того, щоб ви не замерзли, я послав вас погіршити маршем...

Тепло, весело зустріли Новий рік, зокрема ми, колеги-артисти. Побажали одне одному успіхів, перемоги. Кавказькі друзі (здається, азербайджанці) з нагоди свого свята запросили на шашлики до намету за сценою. І так, я вам скажу, добре ми там посвячували, і шашлики так усім сподобалися, що вирішили самі все те повторити. Почали розпалювати багаття, коли раптом хтось зауважив, що багаття це біля... місця, де готувалися «коктейлі Молотова». Сміються: «Ви що, збожеволіли?!».

Тож минули ті історичні три місяці не без усмішок і кумедних ситуацій.

– Пане Євгене, коли згадуєте Майдан-2013/2014, який зоровий образ, сказати б, флеш-кадр спалахує у вашій свідомості?

– 1 грудня збудували сцену. Я піднявся на неї і побачив перед собою море людей, посеред якого неквапом рухалися кілька вершників у башликах – кілька козаків з Мамаєвої слободи. Море перед ними розступалося, давало дорогу... В уяві ця прекрасна картина закарбувалася як дивовижна єдність легендарної давнини й сучасності.

– Дякую вам за відвертість.

Розмову вів Юрій ПРИГОРНИЦЬКИЙ.
Фото Миколи БІЛОКОПИТОВА.

поборемо!

«Майдан». Це слово в усіх мовах наповнилося змістом як поняття справедливості, гідності, громадянськості. Звісно, його можна сприймати і як бунт. Але тільки в поєднанні з вимогою поваги до прав людини. А отже, ті, хто нині пішов на Україну війною та намагається пересмикувати зміст Майдану як протесту громадянського суспільства й нависити йому ярлик державного перевороту, брешуть! Нагло брешуть, бо їм під таким прикриттям зручно орудувати ракетними комплексами і танками проти України.

Для сімей загиблих на Майдані й сам майдан Незалежності, і вулиця Небесної сотні, й Інститутська та Грушевського – це місце трагедії, смутку від непоправної втрати й печалі. А також усвідомлення жакливого ціни свободи! Для решти – це вітвар свободи. Небесна сотня бачить кожен наш крок.

Рік тому українці перегорнули чергову сторінку історії власної держави й на чистому аркуші словами Кобзаря написали епіграф: «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава і воля свята!». Цей уривок із поеми «Кавказ» на барикадах Майдану читав Сергій Нігоян – вірменин, який одним із перших відкрив жертвенний рахунок героїв Небесної сотні.

Цього року 22 січня, на День соборності України, у Києві близько тисячі людей вийшли на акцію вшанування пам'яті перших загиблих під час торішніх протестів на Майдані – активістів Сергія Нігояна, Михайла Жизневського та Романа Сеника. Люди пройшли маршем від майдану Незалежності до вулиці Грушевського. Це і є пам'ять. Та не тільки для того люди поклали життя на Майдані! Борімося – поборемо!

